

**TALABALIK DAVRIDA IJTIMOYIY INTELLEKT SHAKLLANISHI MUHIM
IJTIMOYIY- PSIXOLOGIK MUAMMO SIFATIDA**

Rustamova Go'zal Xolmuhammad qizi

*Namangan davlat pedagogika instituti Pedagogika va
psixologiya kafedrasi stajyor-o'qituvchisi*

Annotatsiya: Mazkur maqolada, talabalik davrida ijtimoiy intellektning shakllanishi—bu yoshlarning o'z-o'zini anglash, o'zaro munosabatlar va jamiyatdagi o'rinlarini tushunish jarayonini ifodalaydi. Ijtimoiy intellekt, ya'ni shaxsning boshqalar bilan samarali aloqada bo'lishi, ijtimoiy vaziyatlarni tahlil qilish va jamiyatda muvaffaqiyatli integratsiyalashuvi uchun zarur bo'lgan ko'nikmalarning jamlanmasidir. Talabalik davrida bu jarayon psixologik va ijtimoiy muammolarni yuzaga keltirishi mumkin. Ilk o'spirinlik davridagi shaxslarning ijtimoiylashuvi, shuningdek, ijtimoiy intellekt xususiyatlarining shakllanishi, kasbiy faoliyatda ijtimoiy intellektning o'rni yoritib o'tilgan.

Kalit so'zlar : talaba, ijtimoiy intellekt, o'quv jarayoni, shaxs, ijtimoiylashuv, intellekt koefitsenti (IQ)

Abstract: In this article, the formation of social intelligence as a student represents the process by which young people understand their place in self-awareness, interaction and society. Social intelligence, that is, it is the totality of skills necessary for an individual to effectively interact with others, analyze social situations and successfully integrate in society. As a student, this process can cause psychological and social problems. The socialization of individuals in early adolescence, as well as the formation of social intelligence characteristics, the role of social intelligence in professional activities are highlighted.

Kalit so'zlar : talaba, ijtimoiy intellekt, o'quv jarayoni, shaxs, ijtimoiylashuv, intellekt koefitsenti (IQ)

Аннотация: В этой статье формирование социального интеллекта в студенческий период представляет собой процесс самосознания, взаимоотношений и понимания места молодежи в обществе. Социальный интеллект, то есть совокупность навыков, необходимых человеку для эффективного общения с другими, анализа социальных ситуаций и успешной интеграции в общество. В студенческие годы этот процесс может вызвать психологические и социальные проблемы. Освещается социализация индивидов в раннем подростковом возрасте, а также формирование особенностей социального интеллекта, роль социального интеллекта в профессиональной деятельности.

Ключевые слова: студент, социальный интеллект, учебный процесс, личность, социализация, коэффициент интеллекта (IQ)

Kirish

Inson shaxslararo jamiyatda yashar ekan jamiyat ichiga singib boraveradi. Jamiyatda yashash va unga qo'shilish insonning psixologik va ijtimoiy rivojlanishida muhim rol o'ynaydi. Jamiyatda inson doimiy ravishda o'zining o'ziga xosligini, qadr-qimmatini saqlab qolishga harakat qilib, boshqalar bilan o'zaro munosabatlarni o'rnatadi va o'zini ularning bir qismi sifatida talqin qiladi.

Ijtimoiy soha ayniqsa, murakkab va ko'p tarmoqli ekanligi hammaga ma'lum, chunki u shaxsning murakkab ichki dunyosini uning atrofidagi ijtimoiy dunyo bilan birlashtiradi. Shunga qaramay, jahon psixologiyasida ijtimoiy intellekt bo'yicha tadqiqotlar davom etmoqda. Mavjud muammolarga qaramay, olimlar yangi yondashuvlar va tushunchalarni taklif qilmoqdalar. Lekin shunga qaramay, belgilangan muammolarni hal qilishda hali tub yutuqlar mavjud emas. [1]

Ijtimoiy intellekt individual psixologik xususiyat sifatida shaxslararo o'zaro ta'sirning samaradorligiga bevosita ta'sir qiladi. Ijtimoiy intellekt sizga doimiy ravishda takomillashtirishga, o'zgaruvchan sharoit va talablarga tezda moslashishga, o'zaro ta'sir va aloqa sherigini chuqurroq tushunishga imkon beradi.[2]

Ijtimoiy intellektni o'rganishda asosiy qiyinchiliklarga quyidagilar kiradi:

1	Uning tabiatini ochib beradigan mavjud ilmiy yondashuvlarni ishlab chiqish. Bunday holda, yetishmovchilik, birinchi navbatda, ochilmagan kontseptual resurslar sifatida tushuniladi
2	Kontseptsiyalarni ishlab chiqish darajasini oshirish yo'li uzoq va qiyin.

Ijtimoiy intellekt-bu intellektual, shaxsiy, kommunikativ va xulq-atvor xususiyatlari majmuasi asosida rivojlangan insonning global qobiliyati, shu jumladan, ijtimoiy o'zaro ta'sirga, qaror qabul qilishga tayyorlikni belgilaydigan o'z-o'zini tartibga solish jarayonlarining energiya ta'minoti darajasi, shuningdek, axborot va xulq-atvorni talqin qilish, shaxslararo vaziyatlarning rivojlanishini taxmin qilish, oxir-oqibat inson bilan uyg'unlikka erishishga imkon beradigan qobiliyat. Ijtimoiy intellekti yuqori darajada rivojlangan o'smirlar va o'spirin talabalar jamiyatda oson o'z o'rnini topadi.[3]

O'spirinlik davrida o'quv faoliyatining murakkablashishi, ularning yangi jamoada tutgan o'rnini ulardan ko'p narsa talab qiladi. O'spirinlarning maktab hayotida, oilada tutgan mavqei o'zgaradi, ya'ni o'zidan kichiklarga nisbatan boshliq, tashkilotchi va tarbiyachi bo'lish talab qilinadi. 18 yoshda kattalikka erishadi. Bugungi kunda jamiyatda insonning ma'naviyat bilan sug'orilgan intellektual xususiyatlari har qachongidanda ko'proq qadrlana boshlandi. Bu xususiyat o'z navbatida insondan jamiyat rivojiga hissa qo'shadigan yaratuvchanlik hamda tarbiyaviylikka asoslangan

shaxs sifatlarining qadri ortib borayotganligi bilan izohlash mumkin. Ijtimoiy persepsiya, ya'ni insonning-inson tomonidan idrok etilishi ko'p jihatdan ijtimoiy intellekti darajasiga bog'liqdir. Ijtimoiy munosabatlarning tarkibiy qismida shaxsning guruhga, jamiyatga ijtimoiy adaptatsiyasi uning sotsial intellektiga bog'liq bo'lib qolmoqda.[4]

Ijtimoiy intellekt haqida birinchi ma'lumotni N. Emelyanovning asarlarida topish mumkin. Tadqiqotchining fikriga ko'ra, "Shaxsni subyekt-subyekt bilish imkoniyatlari doirasi buni barqaror deb tushunib, uni ijtimoiy aql deb atash mumkin". [5]

V. N. Drujinin tomonidan tahrirlangan "zamonaviy psixologiya" kitobida "Ijtimoiy intellekt ijtimoiy-psixologik kuzatuvga, vizual-majoziy xotiraga, refleksivga asoslangan" deyilgan.

"Ijtimoiy kompetentsiya" va "ijtimoiy intellekt" tushunchalarining o'zaro bog'liqligiga kelsak, E. V. Koblyanskayaning (1995) fikriga ko'ra, buni quyidagicha talqin etish mumkin: kompetentsiya faoliyat natijasi bilan bog'liq bo'lganligi sababli, yuqori darajadagi kompetentsiyaga ijtimoiy intellektning past darajasi bilan erishish mumkin emas.[6]

Xulosa. Ijtimoiy intellektning rivojlanishi cheksiz jarayondir. Chunki bizning hayotdagi vazifalarimiz va maqsadlarimiz doirasi doimo o'sib bormoqda. Ma'lum vaqt o'tgach, siz ish joyida ko'tarilishingiz, endi o'rganib qolgan hamkasblaringizdan uzoqlashib boshqa filiallarga o'tishingiz, ish joyingizni o'zgartirishingiz mumkin va bunda atrof-muhitingiz tamomila o'zgarib ketadi. Joylashayotgan joyingizda kommunikativ aloqalarni yaxshilash va boshqalar bilan to'g'ri munosabatga kirishishda esa, ijtimoiy intellektning roli katta. Yuqoridagilardan kelib chiqqan holda quyidagicha xulosaga kelish mumkin: yoshlarning ijtimoiy intellekti tabiatini tadqiq etish, ilmiy jihatdan chuqur tahlil qilish bugungi kunning eng muhim talabi bo'lib, barkamol avlod tarbiyasi, uning intellektual salohiyatini oshirish hamda kasbiy shakllanishida ijtimoiy intellektni aniqlash usullarini chuqur o'rganish va dinamikasining xususiyatlarini tahlil etish muhimdir. Talabalarning shaxslararo munosabatlarida intellektual qobiliyatlari birligida ijtimoiy muhit, suhbatdoshlarning xatti-harakatlari, shaxsiy fazilatlari, kechinmalarini baholash imkoniyatlari qonuniyat jihatidan mustahkam bog'liqdir. Muloqot ishtirokchisining hissiyoti, fikr-mulohaza va niyatlarini tushunish qobiliyatiga egalik ijtimoiy intellektning o'sishiga ham, murakkab mantiqiy munosabatlarni tushunishga ham ijobiy ta'sir ko'rsatib, tushunchalarning muhim jihatlarini farqlay olishni ma'lumotlarni ko'rish orqali qayta ishlash imkoniyatlarining o'sishiga olib kelib, yoshlarning kasbiy va shaxsiy kamolotida o'z-o'zini namoyon etishida ko'rinadi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Iskenderov J.S. Pedagogika kolleji o'quvchilarida xarakterning intellektual va irodaviy xususiyatlarini shakllantirish. Ps.f.n. ...avtoref. -T . 2009.-26 b
2. Камалетдинова З.Ф. Психологические особенности мотивационно-смысловой сферы старшеклассников с отклоняющимся поведением. Автореф.....к. пс. н. - Т. 1993.-19 с. 396
3. Avlaev O. U. Gender differences of social intelligence in student development. Scientific journal "Psychology". 2021. № Pages 1, 34-41.
4. Ayzenk, G. Yu. Intellekt: Novyy vzglyad / G. Yu. Ayzenk // Voprosy psixologii. - 1995.-№1. - S. 111-131.
5. Gilford, Dj. Strukturnaya model intellekta / Dj. Gilford // Psixologiya mishleniya.- M.,1965. - 456 s
6. qizi Rustamova, G. Z. X. (2024). Boshlangich sinf o 'quvchilarining maktabga intellektual tayyorgarlik muammosi. *Science and Education*, 5(5), 331-335.